

*В.І. Гребеник – студент II курсу юридичного факультету
ДВНЗ “Українська академія банківської справи НБУ;”
науковий керівник – старший викладач кафедри державно-правових дисциплін
ДВНЗ “Українська академія банківської справи НБУ” І.В. Тимошенко*

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВЕ ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ У ЗВ'ЯЗКУ З НАДЗВИЧАЙНИМИ ОБСТАВИНАМИ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Проблема ефективності захисту прав і свобод людини і громадянина завжди залишається однією з найважливіших у конституційному праві всіх держав, які задекларували себе як правові, визнавши людину найголовнішою цінністю. Особливо гострою вона є в наш час, коли ускладнюється екологічна ситуація на планеті, виникають загрози епідемій, досить поширеними є серйозна політична нестабільність та регіональні воєнні конфлікти. Уже сама природа цих обставин ставить під загрозу реальне дотримання усіх прав і свобод людини, що змушує державу обмежувати окремі права і свободи населення на всій території або на її окремій частині шляхом введення надзвичайного чи воєнного стану. Такий непопулярний крок повинен завжди мати правові рамки, коли держава передбачає збільшення своєї компетенції, але лише заради блага народу. Без конституційного регулювання цих відносин стає неможливим забезпечення суспільства від повного свавілля з боку органів державної влади. З іншого боку, неминучість настання надзвичайних наслідків та їх небезпека лише підкреслюють необхідність нормативного регулювання цієї сфери.

Виходячи з вищенаведеного, головну увагу потрібно звернути на ті норми конституційного права, які діють сьогодні в зарубіжних країнах і визначають порядок, підстави та інші особливості тимчасового обмеження окремих прав і свобод людини. Не можна залишати без уваги і фактичне застосування цих норм, якщо таке було характерним для певної країни. Врахування практичної сторони дасть змогу більш глибоко зрозуміти недоліки або переваги досліджуваних норм. Поряд з цим потрібно провести порівняльний аналіз та узагальнення даних норм, які у нашому випадку є найбільш прийнятними науковими методами. На цій основі ми маємо виділити головні проблеми конституційно-правового регулювання відносин у зарубіжних та можливі шляхи їх вирішення, що власне і є головною метою дослідження.

При виокремленні конституційно-правових норм найбільш цінним для нас є досвід таких країн як Сполучені Штати Америки, Великобританія, Франція, Німеччина, Італія, Іспанія, Греція, Японія, Канада. Не можна забувати і про найбільші за кількістю населення Китай та Індію, ісламські країни і деякі держави Африки й Латинської Америки. На окрему увагу заслуговує міжнародне регулювання досліджуваних випадків, тобто існування норм та загальних принципів міжнародного права, а також діяльність міжнародних організацій.

Зазвичай підставою для тимчасового обмеження прав і свобод виступає певне негативне явище суспільно-політичного, військового чи екологічного характеру. Загальною ознакою усіх цих явищ виступає можливість нанесення значної шкоди забезпеченим раніше правам і свободам людини. Запровадження надзвичайного стану в державі може надати більше повноважень органам виконавчої влади, а воєнного стану – військовій адміністрації. Важливим для правової держави є наявність переліку прав і свобод людини, які в жодному разі не можуть обмежуватися. Вони становлять певну константу правового статусу особи, оскільки у більшості випадків саме задля їх захисту і вводиться спеціальний режим у країні. Найбільшого обмеження при надзвичайному стані зазнають політичні права громадян, а також культурні. Обов'язковою умовою виступає повернення всіх конституційних прав і свобод людини і громадянина у тому обсязі, який був наданий населенню до вжиття надзвичайних заходів.

Отже, на основі проаналізованих норм конституційного права зарубіжних країн можна виділити загальні особливості обмеження прав і свобод, пов'язаного з надзвичайними обставинами:

Воно мусить здійснюватися виключно в інтересах суспільства

Повинна бути дотримана юридична процедура оголошення спеціального режиму.

Населення повинне бути обов'язково ознайомлене з висуненими державою вимогами.

Обмеження не мають зачіпати прямо визначений перелік прав і свобод.

Захист прав і свобод громадян в умовах спеціального режиму повинні забезпечувати відповідні правоохоронні органи.

Обмеження прав і свобод людини і громадянина у сучасній правовій державі виглядає як певна зупинка окремих відносин до наведення фактичного порядку. Для держави це дійсно таким випадком, коли мета виправдовує засоби її досягнення. Важливою проблемою при цьому є недопущення встановлення антидемократичного режиму, який почне набагато жорсткіше обмежувати права особи. Це є суттєвою загрозою, відвертати яку повинне громадянське суспільство та контролюючі інстанції держави звичайно ж у відповідності до конституційних норм.

Література

1. Конституции зарубежных государств : учебное пособие / Сост. проф. В. В. Маклаков. – 2-е изд., исправ. и доп. – М. : БЕК. – 584 с.
2. Конституционное (государственное право) зарубежных стран : [учебник] : в 4 т. – Т. 1. Часть общая / Отв. ред. проф. Б. А. Страшун – 3-е изд., обновл. и дораб. – М. : БЕК, 2000. – 784 с.
3. Конституційне (державне) право зарубіжних країн : навч. посібн. / В. М. Безчастний, О. В. Філонов, В. М. Суботін, С. М. Пашков. – К. : Знання, 2007. – 467 с.
4. Хачим Ф.И. Конституционное право стран Ближнего Востока (Иран, Египет, Израиль, ОАЭ, Ирак). – М. : РУДН, 2001. – 138 с.
5. Чиркин В.Е. Конституционное право : [підручник]. – М. : Юристъ, 1997. – 563 с.